

שיעורו של
הגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א

פרשת האזינו

שמעו שמים ואדברה
ותשמע הארץ אמרי פי

חומש

רש"י

רמב"ן

ספורנו

דברי תורה

תוכן עניינים

פסוקי הפרשה – דברים פרק ל"ב, פסוקים א'–י"ז	3
מדברי חז"ל והמפרשים על הפרשה	3
שאלת האור החיים הקדוש: "האִזְנוּ הַשָּׁמַיִם וְאֶדְבְּרָה"	3
טל ומָטָר – תורה שבכתב ותורה שבעל פה	4
הלכות ערב ראש השנה	4
ראש השנה – יום הדין	4
יום הדין ומידת הדין	4
מה צריך לעשות – תשובה ברגע התקיעה	4
סוד השופר	5
שלושת סוגי הכלים	5
שלוש הפעולות שבשופר	5
אחדות ישראל ושמירת הלשון	6
כוחה של התשובה ברגע התקיעה	6
הרשב"ם והרוקח – קריעת גזר הדין	6
"דָּרְשׁוּ ה' בְּהִמְצָאוֹ" – עשרת ימי תשובה	6
חרדת הדין (השל"ה הקדוש)	6
הכנות ליום הדין	7
התרת נדרים וסדר הלילה	7
הלכות בישול ומוקצה בערב שבת	7
ליל ראש השנה ויומו	8
ברכות, סימנים ושהחיינו	8
כוונות בתפילה ובתקיעות	8
עקדת יצחק ותשליך	9
שבת שובה	9

פסוקי הפרשה – דברים פרק ל"ב, פסוקים א'–י"ז

- א. הֶאֱזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֶדְבָּרָהּ, וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי־יָי.
- ב. יַעֲרֹף כַּמָּטָר לִקְחִי, תִּזְלַח כַּטֵּל אִמְרָתִי, כִּשְׁעִירִים עַל־דָּשָׁא, וְכַרְבִּיבִים עַל־יַעֲשֹׁב.
- ג. כִּי שֵׁם יְהוָה אֶקְרָא, הִבּוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ.
- ד. תַּצּוֹר תָּמִים פְּעָלוֹ, כִּי כִלְדִּירְכִּיו מִשְׁפָּט; אֶל אֲמוֹנָה וְאֵין עָוֹל, צַדִּיק וְיֹשֶׁר הוּא.
- ה. שָׁחַת לוֹ לֹא בָּנִיו מוֹמֵם, דּוֹר עֲקוֹשׁ וּפְתִלְתֵּל.
- ו. הִלְיָהוּהָ תִגְמְלוּזָאת, עִם נָבֵל וְלֹא חָכָם; הִלּוּא־הוּא אֲבִיד קֹנֵד, הוּא עֹשֶׂה וַיִּכְנָעַד.
- ז. זָכַר יְמוֹת עוֹלָם, בֵּינוּ שְׁנוֹת דֶּרֶךְ־נֹדֶד; שָׁאֵל אֲבִיד וַיִּגְדֵּד, זָקֵנִיד וַיֵּאמְרוּ לָךְ.
- ח. בְּהִנָּחֵל עֲלֵיוֹן גּוֹיִם, בְּהִפְרִידוֹ בְּנֵי אָדָם; יֵצֵב גְּבִילַת עַמִּים, לְמַסְפֵּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.
- ט. כִּי חִלַּק יְהוָה עַמּוֹ, יַעֲקֹב חִבֵּל נַחֲלָתוֹ.
- י. יִמְצָאֵהוּ בְּאֶרֶץ מִדְבָּר, וּבְתַהוֹ יִלֵּל יִשְׁמֹן; יִסְבְּכֶנְהוּ יְבוֹנְנָהוּ, יִצְרָנְהוּ כְּאִישׁוֹן עֵינָיו.
- יא. כְּנֹשֶׁר יַעֲיִר קִנּוֹ, עַל־גּוֹזְלָיו יִרְחֹף; יִפְרֹשׁ כְּנָפָיו יִקְחָהוּ, יִשְׁאָהוּ עַל־אֲבָרָתוֹ.
- יב. יְהוָה בָּדַד יִנְחֶנּוּ, וְאֵין עַמּוֹ אֵל נֶכֶד.
- יג. יִרְכָּבֵהוּ עַל־בָּמְתֵי אֶרֶץ, וַיֵּאכֹל תְּנוּבַת שִׂדִּי; וַיִּנְקָהוּ דְּבִשׁ מִסִּלְעַ, וְשָׁמֶן מִחִלְמִישׁ צוּר.
- יד. חֲמָאֵת בָּקָר וְחִלְבֵּי צֹאן, עִם־חִלְבֵּי כְּרִים וְאֵילִים, בְּנִיבְשָׁן וְעֵתוּדִים, עִם־חִלְבֵּי כְּלִיֹּת חֹטָה; וְדָם־עֵגֶב תִּשְׁתַּחֲחֶמֶר.
- טו. וַיִּשְׁמֹן יִשְׁרָוִן וַיִּבְעֹט, שְׁמֵנֶת עֲבִית כְּשִׂית; וַיִּטֹּשׁ אֱלוֹהַּ עֲשָׂהוּ, וַיִּנְבֵּל צוּר יִשְׁעָתוֹ.
- טז. יִקְנָאֵהוּ בְּזָרִים, בְּתוֹעֵבַת יִכְעִיסָהוּ.
- יז. יִזְבְּחוּ לִשְׂדִים לֹא אֱלֹהִים, אֱלֹהִים לֹא יִדְעוּם; תִּדְּשִׁים מִקְרָב בָּאוּ, לֹא שְׁעָרוּם אֲבִתֵּיכֶם.

מדברי חז"ל והמפרשים על הפרשה

שאלת האור החיים הקדוש: "הֶאֱזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֶדְבָּרָהּ"

מסביר רבנו חיים בן עטר, בעל "אור החיים הקדוש": מדוע פתח משה רבנו את דבריו במילים "הֶאֱזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֶדְבָּרָהּ"? הקב"ה דיבר בפיו של משה רבנו לפני שהלך לעולמו, וזוהי השירה שאמר משה רבנו לפני פטירתו.

יש צדיקים שהם במדרגת "שמים", ויש פשוטי עם שהם במדרגת "ארץ". אל אלה שהם במדרגת שמים אפשר לומר גם דברים קשים, כי הם שומעים ומקבלים תוכחה. אבל אדם פשוט, אם תוכיח אותו או תאמר לו דברים קשים – יברח ולא ישמע, ואז הפסדת הכול. לכן, אל אלה שנקראים במדרגת שמים – אפשר לדבר עמם בדרגת שמים.

הסבר נוסף: "השמים" – זו הנשמה, ו"הארץ" – זהו הגוף. לעתיד לבוא, לאחר מאה ועשרים שנה, כאשר אדם הולך לעולמו, שואלים אותו: "עשית עוון?" הנשמה משיבה: "לא". שואלים את הגוף, הוא עונה: "אני עפר, רימה ותולעת, מה לי ולחטוא?" מה עושה הקב"ה? מרכיב את הנשמה ואת הגוף זה על גבי זה, כמשל החיגר והסומא.

”יִעָרַף כַּמֶּטֶר לְקַחֵי, תִּזְלַל כַּטֵּל אֶמְרָתִי, כִּשְׁעִירִים עַל־דְּשָׁא, וְכַרְבִּיבִים עַל־עֵשֶׂב” (פסוק ב).

מהו טל ומהו מטר? המטר נמצא רק בחורף. הטל אינו נפסק – הוא יורד בין בקיץ ובין בחורף. משום כך, כשאנו אומרים ”מוריד הטל” בקיץ – זהו שבח. בחורף חובה להזכיר ”משיב הרוח ומוריד הגשם”, ואם שכח לומר ”מוריד הטל” – אינו חוזר. עד שבעה במרחשוון אין אומרים ”טל ומטר”, מפני שעל הגשם צריך להתפלל ולעבוד, ואילו הטל בא מעצמו.

המטר מסמל את התורה שבכתב, שכן הוא מצמיח את התבואה ומשקה את האילנות, והטל בא לתת לחלוחית ולקיים את מה שעשה הגשם. הגשם מבצע את הפעולה העיקרית, ולאחריו בא הטל. תורה שבכתב – אלו חמישה חומשי תורה, שהם העיקר, וזהו ”יִעָרַף כַּמֶּטֶר לְקַחֵי”. אחר כך בא הטל, שהוא מבאר ומפרש ונכנס לפרטי המצוות – זו תורה שבעל פה. בלילה אין קוראים תורה שבכתב, אלא רק ביום, לכן היא דומה לגשם שיורד רק בחורף. תורה שבעל פה, לעומת זאת, לומדים תמיד, בכל עת ובכל שעה.

הלכות ערב ראש השנה

נעשה סקירה קצרה של הלכות ראש השנה:

1. אין לשכוח לעשות עירובי תבשילין. מכיוון שראש השנה חל השנה בימי חמישי ושישי, ואסור לבשל מיום טוב לשבת, יש לעשות עירוב תבשילין.
2. מהו עירוב תבשילין? לוקחים ביצה ומבשלים אותה עד שתהיה קשה, וכן לוקחים פיתה או חלה ומייחדים אותם לשם כך, כדי שישתמרו לשבת.
3. לאחר מכן מברכים: ”...אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוֹת עֲרֹב”. גם מי שכבר בישל לחג ולשבת – עליו לעשות עירוב תבשילין.
4. מי שחושש שביום רביעי ישכח, יכול לעשות זאת כבר ביום שלישי בלילה, שכן יום שלישי בלילה הוא כבר ערב ראש השנה.
5. אפשר לעשות עירוב תבשילין גם עבור מי שגר באותה עיר, בתוך תחום שבת.

ראש השנה – יום הדין

יום הדין ומידת הדין

ראש השנה הוא יום הדין, יום קשה מאוד. בבוקר מגיעים לפני הקב”ה הסגור והקטגור: הסגור מביא את כל הזכויות שעשו ישראל, והקטגור את ההפך. מידת הדין מתוחה בשמים עד שעת תקיעת השופר.

התורה כיסתה ולא גילתה שראש השנה הוא יום דין – ”בִּפְסָה לְיוֹם חֲגֹגִי” – כדי שהשטן ואומות העולם לא ידעו. אומרת הפסיקתא בשם רבי ברכיה: דנים כל אדם וכל אומה, עיר ועיר – האם יהיה אסון טבע? האם יהיה מצב כלכלי גרוע? בתקיעת השופר עלינו להרגיש חרדה. הפחד אינו רק מן הדין על השנה האחרונה בלבד, אלא על כל מעשינו, כל ימי חיינו, ואף מגלגולים קודמים. איש מאיתנו אינו יודע מה עשה בגלגולים קודמים – כולנו כאן באים לתקן את מה שעשינו בגלגולים שקדמו לנו.

מה צריך לעשות – תשובה ברגע התקיעה

כותב הרשב”א, ודבריו הם דברי הפסיקתא: צריך לשוב בתשובה מאיזה חטא ועוון באותם רגעים. מיד עם תקיעת השופר, הקב”ה מגרש משם את השטן, ולא רק מגרשו אלא אומר לו: ”האיש הזה – זה בני, אין לך

רשות לדבר עליו". הקב"ה מכסה עלינו, וזהו פירוש "בִּפְסָה לְיוֹם חַגֵּנוּ". כדי להציל את חיינו ואת חיי בני ביתנו, עלינו לשוב בתשובה ברגע תקיעת השופר:

1. לא לדבר בבית הכנסת.
 2. לא לקנא איש ברעהו.
 3. להפסיק לקנות מותרות ודברים שאינם נחוצים.
 4. נשים צריכות להפסיק להתגנדר יתר על המידה.
 5. גברים צריכים להפסיק להטריד את נשותיהם.
 6. להפסיק לשנוא איש את רעהו.
- כל אחד מאיתנו יודע מרת נפשו. וביטול תורה קשה מן הכול – אדם שיושב בטל ואינו לומד תורה נקרא "לץ". הקב"ה מוחל שליש מהעוונות בערב ראש השנה, שליש נוסף בעשרת ימי תשובה, ושליש ביום הכיפורים, ואז אנו יוצאים נקיים. מכל זה עלינו להתחזק, וכל אחד צריך לחזק את נקודותיו החלשות.

סוד השופר

שלושת סוגי הכלים

עניין השופר נפלא ומדהים. הגאון בעל "פרי מגדים" כתב בהקדמתו – ולאחר מכן נמצא שמקור הדברים הוא באברבנאל – שקיימים שלושה סוגי כלים המשמיעים מוזיקה:

1. נבל וכינור – מעוררים שמחה.
 2. חלילים – בהם השתמשו המקוננות, שכן יש מצווה לבכות על המת (וכתב מרן בשולחן ערוך: בשעת ההספד מצווה על הספדן להרים קולו בבכי, כדי שהעם ישמע, יתעורר ויבכה, לזכות המת שבוכים עליו). אין לנהוג כדעת הטיפשים האומרים שאין לבכות, שזה אינו טוב – יש לדעת מה אומרת התורה. שִׁדַּע האדם שהחיים אינם נצחיים, הכול זמני, ולאחר מכן הולכים ונותנים דין וחשבון על מה שנעשה בחיים.
 3. שופר – כלי ניטרלי, שאינו לא משמח ולא גורם בכי. מה הוא גורם? חרדה ופחד. על כך אמר הנביא: "אִם יִתְקַע שׁוֹפָר בְּעִיר וְעַם לֹא יִחָרְדוּ" (עמוס ג, ו). כל עניינו של השופר הוא לעורר את האדם לשוב בתשובה שלמה.
- מה גורמת תקיעת השופר? השטן בורח מיד, ומיד נמחלים עוונותיו של האדם. מדוע הוא בורח? מפני שהוא סבור שהגיע יום הדין הגדול, ואז הקב"ה עתיד "לשחוט" אותו, ולכן הוא חושש רק לעצמו. הוא בא לקטרג עלינו, ואנחנו שבים בתשובה ותוקעים בשופר – ולכן נאמר: "אֲשֶׁרִי הָעַם יִדְעִי תְרוּעָה" (תהלים פט, טז). ה"מבייט" כותב שקול השופר מרתיע את השטן ומגרשו, ולאחר מכן מטהר את כתמי הנפש.

שלוש הפעולות שבשופר

הרב יעקב סקילי, תלמידו של הרשב"א, שכתב את הספר "תורת המנחה", אומר שיש בשופר שלוש פעולות:

1. פעולה טבעית – לכל אדם תאוות וחולשות שונות: יש שחולשתו לכסף, יש שחולשתו לנשים, ויש שחולשתו לדברי הבל, חס ושלוש. בשעת תקיעת השופר יש בכוח השופר לא רק לעורר תשובה, אלא ממש לשבור את היצר הרע. יש לכוון בתקיעת השופר לשבירת היצר הרע.
2. פעולה שכלית – בשלושים התקיעות הראשונות, תקיעות "דמיושב", יש לכוון לכל העבירות הקשורות לעבודה זרה. גם דיבור בבית הכנסת נחשב לחלק מעבודה זרה, שכן המדבר בבית הכנסת מראה כאילו אין לו חלק באלוקי ישראל; כך גם מי שמשקר וגונב – כאילו הקב"ה אינו רואה, וכאילו

מה שהקב"ה נותן לו אינו מספיק, והוא מחליט בעצמו ממי ומה לקחת. לאחר מכן, בתקיעות "דמעומד", ה"לחש" – מכוונים כנגד גילוי עריות, שכן עבירות עם נשים נעשות בסתר ובשקט. יש לבכות ולבקש לשמור על התאוות הללו. בחזרת הש"ץ, בקול – "מִלֶּךְ עַל כָּל הָאָרֶץ מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַזְּכָרוֹן" – ותוקעים תשר"ת, תש"ת, תר"ת. כל סדרות התקיעות בחזרת הש"ץ הן כנגד שפיכות דמים. שפיכות דמים כוללת גם הלבנת פנים ברבים, ואמירת מילה שמצער את הזולת – דבר המצוי לצערנו הרבה. הונאת דברים אסורה מן התורה.

3. פעולה אלוקית – בבוקר ראש השנה הקב"ה יושב על כיסא דין, וברגע שתוקעים בשופר ואנו מהרהרים בתשובה – מיד הוא קם מכיסא הדין ויושב על כיסא רחמים.

אחדות ישראל ושמירת הלשון

כינויים פוגעניים על רקע צבע עור או מראה חיצוני, כגון "כושי" או "גינג'י", מצויים לצערנו הרבה בתוך המשפחה, איש עם רעהו. נורמות החיים שלנו מקולקלות באופן חמור, אך אסור להתייחס – יש להתחיל לתקן. התקשורת משחיתה והורסת, וזהו אחד הדברים שעלינו לקבל על עצמנו – לא לשמוע תקשורת. אני עצמי עוקב אחר המתרחש, משום שעליי לדעת מה קורה בעם ישראל, אך יש לשים לב גם לתוכן השירה והמוזיקה – אילו מילים, איזה תוכן. לעיתים אין מזכירים בהם את שם ה', ומלגלים על שומרי המצוות. כמה צער יש לקב"ה מכך! בגלל זה איננו מצליחים לנצח את אומות העולם.

בימי ירבעם בן נבט עבדו ישראל עבודה זרה, ובכל זאת היו יוצאים למלחמה וחוזרים בשלום ומנצחים; ואילו בימי דוד המלך, כשהיו ענקי תורה, היו יוצאים למלחמה ונהרגים. זו שאלה שהגמרא שואלת, ומשיבה: מפני שבימי דוד לא הייתה אחדות – הייתה שם דלטוריה ולשון הרע. דואג ואחיתופל, ראשי הסנהדרין, היו מלגלים על דוד ומבזים אותו, ואיש דיבר לשון הרע על רעהו – ולכן הפסידו.

כוחה של התשובה ברגע התקיעה

הרשב"ם והרוקח – קריעת גזר הדין

תקיעת השופר נוגעת בנפשנו ובחינו. הרשב"ם והרוקח כותבים: גם מי שהיה רשע, ובראש השנה בבוקר נגזר עליו למות, ובא לבית הכנסת, ובשעת תקיעת השופר הרהר תשובה בליבו והחליט לעזוב עוון מסוים שיש לו – מיד הקב"ה קורע את גזר דינו. ויתרה מזו, כל הפוסקים כותבים שאפילו אם כבר נחתם גזר דינו, ובא ועשה תשובה – הקב"ה קורע את גזר דינו. גדולה תשובה, שמביאה רפואה לעולם – ועוד יותר בעשרת ימי תשובה.

"דָּרְשׁוּ ה' בְּהִמְצָאוֹ" – עשרת ימי תשובה

נותנו לנו עוד עשרים וארבע שעות לפני ראש השנה. התשובה בראש השנה קלה פי מיליון מעכשיו. בימים אלו, ככל שאומרים סליחות, יש להזיל דמעות ולצעוק; בראש השנה הדבר נעשה בקלות. מדוע? "דָּרְשׁוּ ה' בְּהִמְצָאוֹ, קְרָאֵהוּ בְּהִיתוֹ קְרֹב" (ישעיהו נה, ו). מתי הוא קרוב? בעשרת הימים שמראש השנה ועד יום הכיפורים, הוא מצוי אצל כל אחד ואחד. הגמרא אומרת ששאר ימות השנה, כדי לשוב בתשובה, צריכים עשרה יחד; ואילו בעשרת ימי תשובה, אדם פרטי יכול לשוב בתשובה לבדו. האדם אומר לקב"ה: "אני מתוודה, מתחרט ומקבל עליי לעתיד" – ומיד נקרע גזר דינו.

חרדת הדין (השל"ה הקדוש)

בעל השל"ה מסביר מהי חרדת הדין, וכיצד אפשר לחוש אותה: על ידי שזכור מה אירע בשנה האחרונה – מי מת, ואילו אסונות קרו. יש משפחות שלמות שנשפו. אין הדעת סובלת כיצד בן רוצח את הוריו – דבר כזה

לא היה בעבר. זה מראה עד כמה שפלנו; זוהי הגלות – גלות אדום, הגלות הרביעית, הגלות הקשה ביותר. רואים בתקשורת: הבבא אלעזר – האם לא בא אדם מעורער בנפשו ורצח אותו בביתו? כיצד יכול אדם להחליט לקחת את חייו של רעהו, ועוד של רב קדוש כזה? או, חס ושלום, מקרי התאבדות. מי שמתאבד – אין לו חלק לעולם הבא, ודינו חמור יותר מדין רוצח. רוצח רגיל יש לו כפרה: ביום מותו מתכפר לו מה שרצח; אבל מתאבד – אין לו כפרה. כיום הפכה תופעה זו לדבר של מה בכך: אדם המוציא זאת מפיו הרי הוא ככופר, שכן החיים אינם שלנו – הם של הקב"ה. אין לצעוק דברים כאלה בקלות ראש, וצריך להזהיר שהדבר אסור. עד כמה שפלנו.

חוזרים לדברי השל"ה: לזכור מי מת, מי נפל למחלה, מי עזבה אותו אשתו, מי איבד את נכסיו, מי ברח מאשתו, אילו ילדים סבלו – כל אלה מביאים לחרדה. לכל אחד יש "מעטפה" משלו, ואיש אינו יודע מה כתוב בה.

היה לי שיח עם אחת האימהות של הנרצחים בידי המצרים. חודש לפני שבנה נהרג בפעולה, סיפר לה שראה בחלום שהוא נלחם עם השטן לילה שלם, וראה בחלומו שאחיו בא לעזור לו. הרגעתי אותה שלא יקרה לו דבר – אך הנה, הבן נהרג, וחודש קודם לכן נראה לו בחלום שהשטן בא להילחם בו. הדברים נכתבים בראש השנה. אוי ואבוי לנו!

מצד אחד – חרדה, שכן גורלנו מונח על כפות המאזניים, ובודקים ושוקלים את מעשי כל אחד; ומצד שני – להתלבש יפה, לטבול במקווה, להניח מצעים ומפות נאות, לאכול מתוקים ולשמוח. כיצד הדברים מתיישבים זה עם זה? הקב"ה אמר: "אני מציל אתכם", ואם שבים בתשובה – "אני קורע את גזר דינכם". אוכלים את הסימנים, קוראים משניות (אין לוותר על קריאת המשניות: כל פרק הוא כתר לשכינה, ולמחרת באה השכינה עם ארבעה כתרים ומספרת לקב"ה מי קרא משניות, ומיד נחתמים לחיים), עושים תשליך, שבים בתשובה, ותוקעים בשופר. כך, מתוך הזיכרון – חרדה, ומתוך התשובה והשופר – שמחה.

הכנות ליום הדין

התרת נדרים וסדר הלילה

צריך לעשות התרת נדרים.

בליל ראש השנה אומרים וידוי רגיל (כ"ט באלול) ותיקון חצות רגיל. למחרת, ביום, כבר אין אומרים תחנון – לא בשחרית ולא במנחה.

לפני החג:

1. להסתפר.
2. לגזור ציפורניים.
3. להתרחץ.
4. לטבול במקווה.

הכעס הוא חטא חמור מאוד.

בראש השנה נקבע כל מה שיהיה במשך כל השנה, ולכן יש להיות ער, שמח ומחייך, ולא עצוב. אין לאכול מאכל חמוץ, כדי שלא "יחמיצו" פניו.

הדלקת נרות – הכי טוב להדליק את שלוש הדלקות הנרות באותה שעה.

הלכות בישול ומוקצה בערב שבת

ביום חמישי אסור לבשל לצורך יום שישי, וכן אסור לבשל בשביל הלילה. מותר לבשל לצורך הלילה שלוש עשרה דקות לאחר השקיעה. לכבוד שבת – מותר. את הפלטה הדולקת מותר לטלטל, ובלבד שיזהר שלא לנתקה. להעביר מאש לאש – מותר.

אפשר להנמיך את הגז ביום טוב, מפני שאינו פתילה אלא להבה, ומותר להנמיך כדי שהאוכל לא יישרף; אך אסור לכבות את האש. מותר לכבות על ידי הרתחת מים והגלשתם, לצורך הכנת קפה או תה.

לגבי שעון שבת – אפשר להתנות מבעוד מועד: מהערב או ממחר, שבכל עת שארצה אזיז את הזיזים של שעון הפלטה, התאורה או המזגן, מתי שארצה – אך לא סמוך ממש לזמן הפעולה, שמא "יקפוץ" השעון, שכן הדבר מסוכן מאוד. יש לעשות זאת שעה לפני הזמן: בין אם רוצים להאריך, ובין אם רוצים לקצר. לעיתים ישנם הבדלים בשעות הסעודות בין ראש השנה לשבת – וזה מובן.

ליל ראש השנה ויומו

ברכות, סימנים ושהחיינו

במוצאי התפילה בבית הכנסת חוזרים הבית בפנים שמחות, ומברכים איש את רעהו ואישה את בעלה בברכת "שנה טובה וכתובה וחתימה טובה". אין אומרים "מועדים לשמחה" ולא "חג שמח". יש להיזהר מהשפעת התקשורת, ואין ללמוד ממנה.

בברכת "שהחיינו" יש להודות לה' שהחזירנו בחיים, ולענות אמן מכל הלב. המברך יקרא מילה במילה, והשומעים יאמרו לו: "תזכה לשנה הבאה".

חוקה – חיינו, קיימנו, הגענו. מימים ימימה – גם בשנה הבאה תזכה. בשתי הלילות מברכים "שהחיינו".

ב"המוציא" טובלים גם במלח וגם בסוכר – סגולה לשנה מתוקה. לאחר אכילת כזית מן ה"המוציא", אוכלים מעט מן הסימנים.

לגבי ברכת "שהחיינו" על הפירות: רק התמר הצהוב הטרי טעון "שהחיינו"; הרימון – טעון "שהחיינו"; החבושים – טעונים "שהחיינו". יש לברך "בורא פרי העץ" בתוך הסעודה, ולברך "בורא פרי האדמה" על חתיכת אבטיח, מלון, או דבר דומה, ולאחר מכן לומר את כל נוסחי ה"יהי רצון" על פי הסדר. לאחר מכן – הסעודה, ולאחריה קריאת המשניות. אין לשכוח לומר "יעלה ויבוא" בברכת המזון, וכן להזכיר "את יום הזיכרון".

כוונות בתפילה ובתקיעות

מהו "יום הזיכרון"? הקב"ה זוכר אותנו לטובה ולברכה, בכך שאנו זוכרים בתקיעות את אברהם, יצחק ויעקב. סגולה היא שבזמן התקיעות יחשוב האדם שעוקדים אותו באותה שעה: כאילו קושרים לו יד עם רגל, ואינו יכול לעשות שום תנועה. יחשוב שעוקדים אותו באותם רגעים, וישוב בתשובה שלמה על כל חטאיו. מיד יוצא כרוז מן השמים: "עזבו את האיש הזה, כתבתיו לחיים" – הקב"ה בעצמו. מי שכותב אותנו בראש השנה הוא הקב"ה בעצמו, ובמשך עשרת הימים הוא כותב אותנו לחיים; אך על האדם למסור את נפשו בלב שלם.

לכן יש לשמוח, לישון מוקדם ולקום עם עלות השחר; ואם אין מניין מוקדם, ניתן לקרוא תהלים. יש לעורר רחמי שמים. הפוגש זקן או תלמיד חכם – יברך אותו לשנה טובה, ויבקש ממנו שיברכו לשנה טובה. מותר לבקר רק את האב, את האם ואת הרב; ידידים, מכרים, אחים ודודים – אין מבקרים אצלם בראש השנה.

אין לשכוח לומר "אדון עולם" בכוונה. רב האי גאון ואביו רב שרירא גאון כתבו שהם ערבים בדבר, שמי שיאמר זאת בכוונה – אין השטן שולט עליו, אין היצר הרע מחטיאו, אין שום מקטרג שולט על תפילתו,

ושונאיו נופלים לפניו – זוהי אמירת "המלכת הקב"ה" עליך. כאשר אנו ממליכים את הקב"ה עלינו – נמחלים עוונותינו.

העיקר הוא לכוון בעמידה, ולחשוב שנכנסים לבית קודש הקודשים. אין לשכוח לכוון ב"לְעוֹלָם ה' דְּבָרְךָ נֶאֱבָר בְּשָׁמַיִם" (תהלים קיט, פט) שכל הגזירות הקשות והרעות יישארו למעלה ולא ירדו למטה. שם הוי"ה מנוקד: שווא קמץ שווא קמץ – ויש סידורים שטעו בכך.

ראש השנה הוא היום שבו נידונית כל השנה; מי שעושה תשובה יוצא זכאי בדין.

עקדת יצחק ותשליך

לקרוא את פרשת העקדה גם ביום הראשון, לבד ובשקט, ולהשתדל להוריד דמעות. לזכור כיצד דמעותיו של אברהם נפגשו עם דמעותיו של יצחק – ומיד בכו כל המלאכים בשמים, ומדמעות המלאכים נפגמה הסכין, ולא יכול היה לשחוט את יצחק. אז קרא לו המלאך שלא לשחוט – וכך גם אנו ניצלים באותה שעה.

אין לשכוח את התשליך; עדיף לעשותו במקום שיש בו דגים.

יש להשתדל שלא לישון בראש השנה, ומי שקשה לו – ישן מעט לאחר חצות היום. רוב היום ראוי ללמוד תורה, לקרוא תהלים ולצעוק, שכן זוהי הזדמנות לקרוע את הדין.

שבת שובה

בקידוש של שבת – קידוש רגיל. אין לשכוח לומר בערבית של שבת "המלך הקדוש".

שבת זו יקרה מאוד – זוהי שבת תשובה, המכפרת על כל שבתות ימי חייו של האדם, כך כותב השל"ה. ומכיוון שגם יום הכיפורים חל השנה בשבת, יש לנו כפרה כפולה בשבת – דבר גדול מאוד.

"אין חוק לישראל" – יש רק "שניים מקרא ואחד תרגום", ויש לקרוא זאת לפני תפילת שחרית של שבת.

אם יש פירות חדשים על השולחן, יש לכסותם: אם כבר בירך "שהחיינו" בקידוש בעוד הפירות לפניו, שוב אינו יכול לברך "שהחיינו" עליהם. לכן, או שישארו במטבח, או שיהיו מכוסים. יש לומר לבני הבית שלא להביא לשולחן בבת אחת את כל פירות ה"שהחיינו" – יש להביא כל פרי בתורו, ולברך עליו בנפרד.

הקב"ה יגזור עליכם גזרות טובות. תזכו לשנים ארוכות, נעימות וטובות! תיחתמו לחיים טובים מיד בבוקרו של ראש השנה!

לעילוי נשמת אהובנו
אפרים שמעון אריאל ז"ל
בן עזיזהו מרדכי, וסיגל שיחיו